

Hodnotenie vybraných projektov podporených v programe PriEStory

ekopolis
nadácia

Martina Paulíková, Nadácia Ekopolis
Praha, 08. 09. 2009

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajiny strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Obsah prezentácie:

- Nadácia Ekopolis – Prečo téma verejné priestory?
- program PriStory – ciele, zameranie, doterajšie výsledky + nadväznosť na projekt UrbSpace
- hodnotenie projektov podporených v programe PriStory – metodika, priebeh hodnotenia, výsledky
- zhrnutie skúseností a podnety pre diskusiu

Prečo téma „verejné priestory“?

Nadácia Ekopolis

- je členom medzinárodného konzorcia EPSD spájajúcom nadácie v ČR, Bulharsku, Maďarsku, Poľsku a Rumunsku
- vznikla v roku 1991 a v súčasnosti podporuje aktivity na celom Slovensku prostredníctvom 9 programov a 2 fondov
- od začiatku činnosti – v rámci otvoreného Environmentálneho programu častá podpora projektov a kampaní smerujúcich k zapájaniu verejnosti do rozhodovania o svojom okolí – napr. kampane na zachovanie zelene, parkov a proti zahusťovaniu zástavby, projekty týkajúce sa územných plánov, zlepšenia životného prostredia v mestách a pod.

Prečo téma „verejné priestory“?

- silnejúci záujem o projekty smerujúce k úpravám verejných priestorov a zapájanie verejnosti do rozhodovania o týchto úpravách - postupne vznikli programy venujúce sa priamo podpore úprav verejných priestranstiev resp. ich častí:

- grantovo-asistenčný program „PriStory“ (2005)
- Greenways (2006)
- Ľudia pre stromy (2006)
- Zelené oázy (2007)

Prečo téma „verejné priestory“?

Po niekoľkoročných skúsenostiach z grantovo - asistenčného programu PriStory – nové aktivity v oblasti vzdelávania, propagácie témy a spolupráce so zahraničím:

- „UrbSpace“ (od 11/2008) - nový projekt na výmenu a rozvíjanie skúseností s plánovaním a vytváraním kvalitného urbanizovaného prostredia.
- „Priestory pre ľudí“ (od 04/2009) – projekt s ambíciou upriamiť pozornosť širokej verejnosti na urbanizovanú krajinu a kvalitu života v nej a na rôzne aspekty verejných priestorov

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajinu strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Program PrieStory – zameranie a ciele

- vznikol v roku 2005 ako grantovo-asistenčný program, teda poskytuje nielen finančnú podporu (cca 5 – 6 tis. €/projekt), ale aj metodickú a technickú pomoc pri realizácii projektov, osobitne v plánovacej etape;
- cieľom programu je zapojenie občanov do zlepšovania prostredia, v ktorom žijú a tým aj zvyšovanie ich účasti na veciach verejných a posilňovanie ich komunity;
- generálnym partnerom programu je ČSOB Finančná skupina;
- v septembri 2009 vyhlasujeme VI. ročník programu.

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajinu strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Verejný priestor v programe PrieStory

V rámci programu PrieStory sú podporované úpravy „verejných priestorov“, ktoré sú definované ako:

- vonkajšie, verejne prístupné priestranstvo (mimo budov, ich átrií a pod.), na ktorom sa môžu realizovať rôzne činnosti rôznych skupín ľudí aj individuálnych občanov;
- priestory prístupné verejnosti - bezplatne a voľne, a to podstatnú časť dňa;
- priestory, ktoré majú súčasných alebo aspoň potenciálnych užívateľov - ľudí, ktorým na tomto priestranstve záleží, majú k nemu vzťah a po skončení projektu si ho budú udržiavať;
- variabilné priestory, aby ich mohli jeho užívatelia upraviť podľa svojich predstáv – napr. nie je vhodný priestor uprostred športového areálu, ktorý umožňuje v podstate iba vytvorenie športovej zóny.
- vlastník či správca vybranej plochy musí súhlasiť s vytvorením priestoru pre verejnosť

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajinu strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Program PriStory – metodické východiská

- každý rok pomôže vytvoriť 4 – 5 verejných priestorov - navrhnutých, vybudovaných a udržiavaných miestnymi obyvateľmi;
- zameraný na malé projekty so zapojením dobrovoľníkov a potrebným vkladom miestnych sponzorov a partnerov;
- tematické zameranie: parky, ihriská, tržnice, nábregia, malé námestia, sídliskové priestory a pod.;
- metodika je inšpirovaná metodikou používanou v ČR (ktorá vychádza z metodiky PPS k plánovaniu verejných priestorov);
- od r. 2008 – vyhlasované tzv. prioritné témy.

Program PrieStory - výsledky

- systematická podpora donora programu (ČSOB Finančná skupina) – každoročne cca 45-50 000 €, z čoho ide cca 5 % do základiny nadácie
- doteraz upravených 19 priestorov po celom Slovensku, ďalšie 4 pribudnú do konca roka 2009
- podporené boli úpravy vo veľkých aj maličkých sídlach, od Bratislavy po Ubľu, vznikli detské ihriská, námestia, parčíky aj miesta na kultúrne akcie
- za 5 ročníkov bolo doručených viac ako 200 žiadostí o podporu

Hodnotenie projektov podporených v programe PrieStory – priebeh hodnotenia

hodnotenie – prebiehalo na prelome 07/08 (2009) osobnými návštevami lokalít a rozhovormi s vedúcimi projektov, starostami resp. aj nestrannými užívateľmi priestoru

hodnotených bolo 13 zo zatiaľ 19 upravených priestorov (podporených v rámci programu PrieStory v r. 2005 – 2009)

do hodnotenia vstúpili aj skúsenosti z ostatných projektov (spolu 10 ďalších projektov)

pri hodnotení boli použité aj prípadové štúdie, ktoré musia grantisti spracúvať namiesto záverečnej správy k projektu

Hodnotenie projektov podporených v programe PriStory – metodika hodnotenia

základom pre hodnotenie bol hodnotiaci hárok obsahujúci časti:

1. všeobecný popis projektu (názov, miesto, iniciátor, dátumy a pod.)
2. Opis realizácie (rozsah a typ úprav, rozpočet, priebeh atď.)
3. Opis participácie (špecifikácia techník, typy zapojenej verejnosti, priebeh a trvanie, rozpočet a pod.)
4. Hodnotenie súčasného stavu (s časovým odstupom)
5. Popis fungovania upraveného priestoru (užívatelia, vnímanie, nebezpečné miesta a pod.)
6. Dopady projektu (hodnotenie samosprávy, skúsenosti vedúceho projektu, vyvolané aktivity v komunite a pod.)

Hodnotenie projektov podporených v programe PriStory – metodika hodnotenia

- pre návštevami 13 hodnotených lokalít – z prípadových štúdií sme zaznamenali faktografické údaje (rozpočet, trvanie aktivít, špecifikácia techník plánovania, kontakty a pod.)
- návšteva v žiadnej z lokalít nebola vopred ohlásená
- pri návšteve každej z 13 hodnotených lokalít sme vyplnili v hárku údaje o súčasnom stave lokality, užívateľoch atď.
- zaznamenali sme fotoaparátom stav lokality
- ak boli na lokalite užívatelia a bolo to vhodné, spýtali sme sa na ich vnímanie miesta, či ho používajú alebo sú tu náhodne, čo sa im tu páči a čo nie
- na záver návštevy sme sa spojili s (bývalými) vedúcimi projektov a ak to bolo možné, urobili sme krátky rozhovor aj s nimi

Bratislava – Petržalka: pred a po úpravách v r. 2005, súčasný stav v r. 2009

Rajec: pred a po úpravách v r. 2007, súčasný stav v r. 2009

Žilina: pred a po úpravách v r. 2005, súčasný stav v r. 2009

Trstená: pred a po úpravách v r. 2008, súčasný stav v r. 2009

Nitra: po úpravách v r. 2005, súčasný stav v r. 2009

Bratislava - Rusovce: pred a po úpravách v r. 2006, súčasný stav v r. 2009

Nové Zámky: pred a po úpravách v r. 2006

Tesáre: pred a po úpravách v r. 2008, súčasný stav v r. 2009

Hodnotenie projektov podporených v programe PriEStory – závery

Úspešné projekty majú tieto spoločné rysy:

- upravené priestranstvo je ťažiskové a plne verejne prístupné;
- miestna aktívna komunita existovala už pred projektom (teda nevytvárala sa až počas plánovacej etapy projektu)
- iniciátorom projektu bola skupina (nie jednotlivec) z tejto miestnej komunity, v skupine bola miestna autorita alebo miestna autorita projekt otvorene podporovala
- prijímatelia grantu boli vnútorne stotožnení s metodikou plánovania verejných priestorov so zapojením verejnosti (nerobili plánovanie iba „pro forma“)
- vlastník pozemku bez výhrad súhlasil s projektom a prebral údržbu priestoru

Hodnotenie projektov podporených v programe PriEStory – závery

Dlhodobú udržateľnosť projektov významne zvyšuje, ak:

- existuje úzka spolupráca s vedením obce - v malých sídlach (v mestách táto otázka nehrá rolu)
- je vysoká spoločenská „objednávka“ na úpravu daného priestoru
- už pred úpravami sa na mieste konajú (aspoň sporadicky) rôzne komunitné, športové či kultúrne podujatia
- na projekte pracuje väčšia a rôznorodá skupina ľudí (? MC)
- ide o priestor pre rôznorodé skupiny užívateľov (? detské ihriská)

Hodnotenie projektov podporených v programe PriEStory – závery

Ohrozenie úspechu projektu nastáva ak:

- miestna komunita nemá potrebu upraviť priestor, ide o izolovaný priestor ...
- projekt nepodporuje vlastník pozemku (zmena zámerov počas projektu alebo nesúhlas s projektom tlmený iba tlakom verejnosti zvonku)
- architekt akceptuje metodiku zapájania verejnosti do plánovania iba formálne (architekt nemusí byť z miestnej komunity, nemusí pracovať zadarmo, ale musí „uveriť“ metodike)
- ak sa v skupine iniciátorov nachádzajú poslanci/starosta a existujú iné otvorené konflikty skupiny s ostatným vedením obce
- ak je iniciátorom materské centrum a zároveň sa upravuje iba detské ihrisko (matky po MD odchádzajú, deti vyrastú, priestor zostáva prázdny)

Hodnotenie projektov podporených v programe PriEStory – závery

Z hľadiska úspešnosti, fungovania a udržateľnosti projektov sme:

- zistili silnú súvislosť medzi kvalitou procesu plánovania úprav (pripravenosť komunity, žiadna – ani podvedomá - manipulácia s procesom plánovania a jeho výsledkami, počet a rôznorodosť aktivít zisťovania názorov) a úspešnosťou vytvoreného priestoru

- zistili súvislosť medzi počtom a rôznorodosťou ľudí zapojených do procesu plánovania úprav a úspešnosťou vytvoreného priestoru (ale veľa ľudí iba na plánovacom stretnutí nestačí!)

- zistili silnú súvislosť medzi počtom a rôznorodosťou ľudí zúčastňujúcich sa realizácie (formou brigád) a úspešnosťou vytvoreného priestoru

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajinu strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Zhrnutie skúseností a podnety pre diskusiu

Z hľadiska úspešnosti zapojenia verejnosti do vytvárania sledovaných priestorov sa ukázalo dôležité:

- pripravenosť miestnej komunity na tento typ aktivít, príp. spoločenská „objednávka“
- iniciovanie projektu zvnútra miestnej komunity
- typ upravovaného priestoru (ťažiskovosť, variabilnosť ...)
- počet a rôznorodosť aktivít priamo na priestore, ktoré sa realizovali pred projektom, počas plánovania aj po ňom (obľúbenosť priestoru)
- zapojenie miestnych lídrov/autorít a ich podpora
- zapojenie a podpora vlastníka pozemku + porozumenie pre zapojenie verejnosti

Zhrnutie skúseností a podnety pre diskusiu

Naopak, z hľadiska úspešnosti zapojenia verejnosti do vytvárania sledovaných priestorov sme nezistili súvislosť s tým:

- či bola/nebola do procesu zapojená miestna samospráva (na dedine bola táto súvislosť často dôležitá, ale nebola určujúca)
- aké boli predchádzajúce skúsenosti miestnej komunity s podobným projektom v minulosti (úspešné, neúspešné, žiadne)
- koľko partnerov bolo do projektu zapojených
- či už boli na priestore pred procesom plánovanie urobené nejaké úpravy (na základe projektu urobeného bez účasti verejnosti)

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajiny strednej a východnej Európy
REC Slovensko

Kontakt:

Nadácia Ekopolis

Komenského 21

974 01 Banská Bystrica

Tel.: 048/ 414 52 59

paulikova@ekopolis.sk

www.ekopolis.sk

www.priestory.sk

REGIONÁLNE ENVIRONMENTÁLNE CENTRUM
pre krajinu strednej a východnej Európy
REC Slovensko

